

Radziwiłłów, dział II, księga 12. – S. 178.

¹⁶ *Volumina legum. T.II. Petersburg, 1859. – S. 437. Тут маецца на ўвазе першая жонка Жыгімонта III – Ганна, якая памерла яшчэ ў 1598 г.: Wisner H. Zygmunt III Waza. – S. 84.*

¹⁷ *Urządnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy. T.I. Województwo Wileńskie XIV-XVIII wiek. Spisy. – Warszawa, 2004. – S.172.*

Ігор Кондратьєв (Чернігів, Україна)

ЛОЄВСЬКЕ СТАРОСТВО У 1585 – СЕРЕДИНІ XVII СТ.

У 1471 р. було утворене Київське воєводство, до складу якого належала Любецька волость. Таким чином, було започатковане утворення Любецької околиці – території, яка знаходилась по обом сторонам Дніпра, але передусім, – у північно-східній частині Лівобережної України. За Люблінською унією 1569 р. ця територія увійшла до складу Королівства Польського, тоді ж Любецький замок стає центром староства, лише у 1585 р. з Любецького староства виділилося нове Лоевське.

Утворенню окремої Лоевської волості посприяла активна діяльність київського каштеляна та любецького старо-сти П.Сапегі (1559-1580 рр.), чиею справою стало будів-ництво Лоевської фортеці. За даними О. Яблоновського, Лоев (Лоева Гора) став містечком ще до 1580 р. Якщо у 1571 р. Лоев мав лише 3 дими, то у 1579 р. – вже 20¹. Не-обхідність будівництва була пов'язана з існуванням поблизу Лоевої гори одного з двох бродів через Дніпро (другий знаходився неподалік Любеча). Якщо Любеч був розташований на лівому березі, то Лоев – на правому, навпроти гирла Сожу². Лоевська фортеця була збудована дуже вчасно, бо у 1581 р. білгородські татари рушили на Велике князівство Литовське саме лоевський брід³.

Після смерті П. Сапегі любецьким старостою став Анд-рій Іванович Вишневецький (волинський каштелян (1568-1572), брацлавський староста (1572-1576), волинський вое-вода (1576-1583), любецький староста (1580-1583) Зауважи-мо, що Н. Яковенко помилково вказує на початок старосту-вання А. Вишневецького у 1584 р., адже він помер 12 листо-

пада 1583 р.⁴ Королівське пожалування на цю посаду А. Вишневецький отримав 16 листопада 1580 р. у Вільно. Наступного дня був виданий лист короля “до всех обывателей староства Любецкого...аби мели князя Андрея Вишневецького за правдивого старосту Любецкого”⁶.

12 листопада 1583 р. Любецьке староство “по смерті велиможного князя Андрея Вишневецького” було надане “до живота” київському каштеляну Михайлу Вишневецькому. Після смерті князя Михайла, 11 лютого 1585 р. любецьким та лоевським старостою був призначений “до живота” князь Олександр Вишневецький (займав цю посаду у 1585-1594 рр.). Він став першим, хто обійняв обидві старостинські уряди – у старостві Любецькому та “новому... Лоегорському”. Таким чином, 1585 р. від Любецького староства було відокремлено Лоевське (хоча, як правило, староста та підстароста на Любеч та Лоев призначався один). Як цілком самодостатня адміністративно-територіальна одиниця Лоевське староство згадувалось лише у люстрації 1629 р.⁹

Серед земельних пожалувань київського каштеляна, любецького та лоевського старости О. Вишневецького служебний (зобов'язаний „службами” – певним комплексом обов'язків перед господарською адміністрацією), згадаємо “уступление” ґрунту (до 1594 р.), на яке у 1595 р. посилався власник Пушкарівського ґрунту в Лоеві Григорій Силич¹⁰. Того ж таки року, Г. Силич отримав привілей Сигізмунда III із затвердженням шляхетства та володінь “уступлених” любецьким старостою О. Вишневецьким – с. Ковпиничі (урочище Солоні Ями), сіножать над Дніпром, де “проживали люди прозываемые Ковпыничы” (біля Колодовиць) та Пушкарівський “плац” у Лоеві¹¹.

О. Вишневецький займав старостинський уряд до своєї смерті у 1594 р.¹² О. Лазаревський та Ю. Виноградський помилково зазначали, що у 1591 р. “намісником воеводства чернігівського, перяславського, лоевського та любецького (староств- І.К.)” був Ян (Іван) Комаровський¹³. Але Іван Комаровський, вочевидь, був не польським, а московським урядником. Згадаємо, що Чернігів та Перяславль належали до Московщини, а “заняття” І. Комаровським урядів у Любечі та Лоеві було суто формальним.

В останній чверті XVI ст. змінилися кордони Любецької округи. Наводі Любецьке староство складалась з Любецької, Лосвської та Брагінської волостей (остання у 1564 р. відійшла до Мозирського повіту, але 1569 р. знову була прислана до Любеча). У 1581 р. половина Брагіна згадувалась як приватне володіння, друга половина належала до Любецького староства. У Брагіні налічувались 32 дими, 13 ремісників, 1 священник та 21 осада "загородової" (убогої чи "лезної") шляхти. Загальна кількість населення у місті становила 402 чоловіки¹⁴.

Не можна погодитись з О. Яблоновським, який вважав, що у 1571 р. більша частина населених пунктів Любецького староства була розташована на правому березі Дніпра (у Лосвській та Брагінській волостях). Історик локалізував на правому березі 13 "замкових" сіл та 63 боярські осади. На Лівобережжі, на думку дослідника, розміщувались лише "замкові" с. Позняковичі та с. Лопатні й декілька боярських осад¹⁵. Насправді, на правому березі знаходилось лише п'ять сіл, включаючи згадане О. Яблоновським с. Позняковичі, та дев'ять боярських ґрунтів. Відповідно, абсолютна більшість боярських земель і замкових сіл Любецької волості розміщувалась на лівому березі Дніпра.

Після смерті Олександра Вишневецького любецьким та лосвським староствою став Войтех Хотимський. За привілеєм Сигізмунда III, наданим 10 липня 1594 р. у Стокгольмі, це пожалування надавалось "до ласки" за заслуги перед короною: "з небезпеченством здоровья и утратами маестностей свое показовал и на сесь час показовать не переставает, на сесь час тые староства наши Любецкие и Лоегорское зо всеми их пожитками и доходами"¹⁶. У 1596 р. "інстигатор справ поборових" Філон Котельницький та любецький і лосвський староста В. Хотимський розглядали справу любецьких міщан "про несплату податків з міст Любеча та Лоева" і зажадали, аби вони представили королівські привілеї. Відомо, що старостинський уряд В. Хотимський займав до 1611 р.¹⁷

На початку XVII ст. (за матеріалами Інвентарю 1606 р.) у Лосві нараховувалось 186 будинків, а до замку "тяжили" 8 сіл (12 служб)¹⁸. У порівнянні з 1571 р. чисельність населення зросла з 1162 до 1800 чоловік, причому шляхетська та боярсь-

ка верстви у 1571 р. становили майже половину населення міста (500 чоловік), а у 1606 р. лише близько третини (370). У Любечі натоді нараховувалось 502 будинки (разом з переділками), а до замку належали 15 сіл (31 служба)¹⁹.

На зламі XVI-XVII ст. на порядку денному знову поставило питання про повернення Речі Посполитій Чернігово-Сіверських земель, які з 1500 р. залишались у складі Московської держави, хоча, на думку Ю. Виноградського, уже наприкінці XVI ст. приналежність Чернігівщини до Московщини була суттєво номінальною, реально ця територія належала Литві²⁰. Можливо, саме тому вже на початку війни за цю територію, у 1609-1611 рр. на Чернігівщині було встановлено владу Речі Посполитої. З початку XVII ст. місцева шляхта брала активну участь у військових виправах, зокрема, у поході 1605 р. Лжедмитрія на Москву та у війні з Московщиною 1609-1618 рр. Шляхта Любецької околиці, зокрема, шляхтичі Бакуринські та зем'яни Піроцькі, перебувала у війську під час облоги Смоленська влітку – восени 1609 р. ("в обозе нашем под Смоленском"). Цікаво, що саме тут Микола Батуринський придбав у Піроцьких с. Ріпки, які формально знаходились на московській території²¹.

Питання майбутнього устрою краю порушувалось на сеймах 1611 та 1613 рр., причому Чернігівщина мала бути повернута до складу Великого князівства Литовського (до реалізації цього плану справа так і не дійшла). Деулінське перемир'я 11 грудня 1618 р. юридично закріпило Чернігово-Сіверщину за Річчю Посполитою, а у квітні 1619 р. Сигізмунд III призначив свого сина Владислава тимчасовим адміністратором Чернігово-Сіверщини²².

1612 р. любецьким та лоевським старостою став Микола Струсь. За даними Н. Яковенко, М. Струсь займав уряд любецького старости до 1616 р., за іншими джерелами він згадувався як староста 13 червня 1619 р. Відомо, що у 1612-1613 рр. Любецький замок та його околиця постраждали від нападів московського війська: "добра наші (королівські)...Любеч, утримання...Миколи Струся з Коморова...від Москви попалене та спустошене". Королівська влада направила до Любеча "комісарів", які мали з'ясувати втрати та масштаби руйнувань²³.

Люстрація 1622 р. нараховувала 19 "замкових" населених

пунктів у Любецькому старостві. Лоевське староство складалась з 9 сіл (Див. «Таблицю»). Як бачимо, кількість замкових сіл дещо зменшилась у порівнянні з 1616 р. Відповідно, кількість зем'янських та боярських земель-служб, незважаючи на чергову руйнацію Любецької околиці московським військом, дещо збільшилась (на дві служби). Зокрема, люстрація 1622 р. згадувала «знищені та спустошені» московським військом правобережні с. Малезін та с. Осейки – володіння шляхтичів Розсудевських²⁴. Матеріали люстрації Любецького та Лоевського староств 1628-1629 рр. свідчать про подальший процес відбудови околиці. Любецьке та боярство на той час виставляло уже більшу кількість кіннотників: «любецьких бояр... 28 коней»²⁵.

У 1632 р. за королювання Владислава IV розпочалася чергова війна з Московською державою. Війська боярина М. Шеїна «воювали... литовские городы» Батурин, Ромни, Борзну та Мену. Того ж таки року було взято в облогу Чернігів²⁶. Поляновський мир 1634 р. закріпив територію Чернігово-Сіверщини у складі Речі Посполитої. Незабаром Московська держава певним чином компенсувала втрату Чернігово-Сіверщини: 1646 р. Москві були повернуті Трубчевськ з навколишніми землями, які раніше належали Великому князівству Литовському. Щоб уникнути внутрішнього конфлікту з Литвою, Варшавський сейм 1646 р. ухвалив інкорпорацію Любецького та Лоевського староств до Стародубського повіту Смоленського воеводства Великого князівства Литовського²⁷.

У середині XVII ст. дрібна шляхта Любецького та Лоевського староств взяла активну участь у Національній революції українського народу. Передусім, це було зумовлене протистоянням з магнатською родиною Калиновських, представники якої з 1632 до 1652 рр. (з 1649 р. – номінально) посідали старостинський уряд Любецького замку. Уже у серпні 1648 р. козаки оволоділи Лоевом, другим після Любеча містом Любецької околиці, а незабаром і самим Любечем²⁸. У вересні 1648 р. козаки активно «фортифікували Речицю, Чернігів, Мозир та інші замки»²⁹. Сучасні дослідники визнають, що на українсько-білоруському порубіжжі процес «покозачення» відбувався дуже швидко³⁰. Перш за все, повстанці намагались розправитися з своїми безпосередніми кривдниками – старостами.

Замкові (старостинські) села Любецької околиці
(за матеріалами люстрацій)

1571 р.	1616 р.	1622 р.	1629 р.	1636 р.
Любецьке староство				
Деряжичі	Деряжичі	Деряжичі	Деряжичі	Деряжичі
Хрековичі	Хековичі	Хрековичі	Хрековичі	Хрековичі
-	Грабів	Грабів	Грабів	Грабів
Лопатні	Лопатні	Лопатні	Лопатні	Лопатні
Глушеч	Глушеч	Глушеч	Глушеч	Глушеч
-	Буянки	Буянки	Бивалки	Буянки
Бедзів	Більдухи	Бельджичі	Бельджичі	Бельджичі
-	В'яле	В'яле	В'яле	В'яле
Жиличі	-	Жиличі	Жиличі	Жиличі
-	Новоселки	Новоселки	Новоселки	Новоселки
Ясировичі	Осоровичі	Осоровичі	Осоровичі	Ошевровичі
Пієрка	Пієрка	Пієрка	Пієрка	Пієрка
-	Круки	Круки	Круки	Круки
Шовичі	Савичі	Савичі	Савичі	Савичі
Хрушно	Хрушно	Хрушно	Хрушно	Хрушно
-	Мальчин	Мальчин	Малезин	Мальвин
-	Губичі	Губичі	Губичі	Убіч
Кошони (?)*	-	Кліковичі*	Кліковичі*	-
-	Згляч*	-	-	-
Лоєвське староство				
Лоєв	Лоєва гора	Лоєва гора	Лоєва гора	Лоєв
Сакевичі	Ясковичі	Ісаков	Ісакевичі	Ісаковичі
Позняковичі	Позноховичі	Познопали	Познопали	Позноховичі
-	Поповичі	Поповичі	Попове	Поповичі
-	Мохов	Мохов	Мохов	-
-	Ізбинь	Ізбинь	Ізбинь	Ізбинь
-	Абакуми	Абакуми	Абакуми	Абакуми
-	Каменка	Каменецьке	Каменецьке	Каменське
-	Старий Лоєв	Старий Лоєв	Старий Лоєв	Старий Лоєв
Левча	Йолча	-	-	-
-	Берешки	-	-	-
-	Осейки	-	-	-
-	-	-	Селець	-
-	-	-	Боярове	-

* - села які не локалізуються

Після 1656 р. Лоев, друге за значенням місто Любецької околиці, залишилось у складі Великого князівства Литовського і увійшло до Речицького повіту Мінського воєводства³¹. Після утворення нової адміністративної системи Гетьманської держави Любецьке староство виявилось розподіленим між кількома сотнями Чернігівського полку.

Таким чином, Лоевське староство виділилося з Любецького 1585 р., цьому посприяла активна діяльність любецького старости П. Сапегі, який між 1571 та 1579 рр. збудував Лоевську фортецю, що було обумовлене стратегічним розташуванням міста на московсько-литовському прикордонні та шляху вторгнення орд кримських татар на Київщину.

Першим старостою, який зайняв одночасно посади любецького та лоевського старости, став 1585 р. О. Вишневецький. Цікаво, що і у подальшому любецьке та лоевське староствання не розділялося. Як самодостатня адміністративно-територіальна одиниця Лоевське староство згадувалось лише у люстрації 1629 р., а вже у люстраційних матеріалах 1636 р. Лоевщина описувалась як складова Любецької околиці. Наслідком повернення у 1646 р. Москві Трубчевська стала інкорпорація Любецького та Лоевського староств до складу Великого князівства Литовського. Але і цей акт вочевидь був суто формальним, адже любецьким старостою у цей час залишався чернігівський воєвода (1635-1652 рр.) Мартин Калиновський.

¹ Jablonowski A. *Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficzno-statystycznym*. Tom XI. *Ziemie Ruskie. Ukraina* (Kijow-Braclaw). Dlas III (Zrodla dziejowe. – T.XXII. – Warszawa, 1897. – S. 75-76, 521.

² Там само. – S. 666.

³ Лен'явко С. *Українське козацтво у міжнародних відносинах (1561-1591)*. – Чернігів, 1999. – С. 124.

⁴ Яковенко Н.М. *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна)*. – К., 1993. – С. 117, 300-301.

⁵ Центральный державний історичний архів України у м. Києві (ЦДАК України) – КМФ.-36 – Оп.1.– Спр.197; *Волинська метрика* – Книга РМ 8 (1583-1585, 1588-1593, 1595-1598, 1600, 1601, 1603 рр.). – Арк. 2-зв.-3.

⁶ Спр.216. *Волинська метрика*. – Книга РМ 5 (1576-1586, 1588-1589 рр.). – Арк. 260-зв-261.

⁶ Там само. – Арк. 261.

⁷ ЦДІАК України. – КМФ.-36.– Оп.1.– Спр.197. Волинська мєтрика. – Книга РМ 8. – Арк. 2-зв., 3.

⁸ Там само. – Арк. 4-5.

⁹ Майборода Р. Люстрації королівщин українських земель XVI-XVIII ст. Матеріали до реєстру рукописних та друкованих текстів // Науково-довідникові видання з історії України. – Випуск 49. – К., 1999. – С. 242.

¹⁰ ЦДІАК України. – КМФ.-36.– Оп.1.– Спр.200; Волинська мєтрика. – Книга РМ 11 (1588-1589, 1591-1597 pp.). – Арк.134, 134-зв.

¹¹ Lustracja Dobr Krola Jmci w wojewodztwach trzech: Podolskiem, Braclawskiem, Kijowskiem lezacych // Jablonowski A. Lustracja Krolewszczyzn ziem Ruskich: Wolynia, Podola i Ukrainy z pierwtznej polowy XVII wieku / Zrodla dziejowe. – T.V. – Warszawa, 1877. – S. 94; ЦДІАК України. – КМФ.-15. – Оп.1.– Спр.303; Документи из архивов Польской Народной Республики. – Арк. 189.

¹² Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. – С. 117, 301.

¹³ Лазаревский А. Л. Обзорение Румянцевской описи Малороссии. Вып.1. – Чернигов, 1866.– С. 121, 141.

¹⁴ Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficzno-statystycznym // Tom IX. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas I-szy / Zrodla dziejowe. – S.26; T.XX. –Warszawa, 1894. – S. 76.

¹⁵ Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficzno-statystycznym.– Tom XI. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas III / Zrodla dziejowe. – T.XXII. – Warszawa, 1897. – S. 521; Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. – С.18-19; Яблоновский А. Левобережная Украина в XV-XVII ст. Очерк колонизации // Киевская старина. – 1896.– № LIII. Апрель.– С.93.

¹⁶ Акты об украинной администрации // Архив Юго-Западной России. – К., 1907. – Ч.VIII. –Т.V. – Ібіс. С. 266-267.

¹⁷ Jablonowski A. Wyciagi z summaryza aktow trybunalskich z wojewodztwa Kijowskiego /Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficzno-statystycznym. – Tom X. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas II-gi / Zrodla dziejowe. – T.XXI. – Warszawa, 1894. – S. 92.

¹⁸ Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficzno-statystycznym. Tom XI. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas III / Zrodla dziejowe. – T.XXII. – S. 521.

¹⁹ Там само. – S. 521; Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficzno-statystycznym // Tom IX. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas I-szy / Zrodla dziejowe. – T.XX. – Warszawa, 1894.

...С. 32-33; Клепатский П.Г. Очерки по истории Киевской земли. – Т.1. Литовский период. – Одеса, 1912. – XLIII с. – С.130.

²⁰ Виноградський Ю. До історії колонізації середньої Чернігівщини. IV. Литовська зверхність. Московське урядування (рр. 1356-1503-1618) // Історико-географічний збірник / Видає комісія для складання Історико-географічного словника України. – Т.IV. / За редакцією М. Грушевського. – К., 1931. – С.133.

²¹ Лучицкий И.В. Материалы для истории землевладения в Черниговщине и Северщине (1603-1645) // Чтения в Историческом обществе Пестор-летописца. – 1901. – Кн.XV. – Вып.I. – Отд.III. – С.5-6.

²² Кулаковський П. Земські урядники Чернігово-Сіверщини у 1621-1648 роках // Центральна і Східна Європа в XV-XVIII століттях: питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження професора Дмитра Похилевича. – Львів, 1998. – С.113-114.

²³ Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – С. 217; Volumina Legum. Prredruk praw staraniem XX. Ryarow w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydaneqo. – Т.III. – Petersburg: nakladem i drukiem Jozuzata Onruzki, 1859. – S. 92; ЦДІАК України – КМФ.-36.– Оп.1. – Спр.209; Волинська метрика. Книга РМ23 (1616-1626 рр.). – Арк. 22-23.

²⁴ Lustracya Dobr Krola Jmci w wojewodztwach trzech: Podolkiem, Braclawskiem, Kijowskiem lezacych // Jablonowski A. Lustracyu Krolewszczyzn ziem Ruskich: Wolynia, Podola i Ukrainy z pierwszej polowy XVII wieku / Zrodla dziejowe. – Т.V. – Warszawa: Druk Jana Cetty (Senatorska, №28), 1877. – S.127; ЦДІАК України.– КМФ.-15.– Оп.1.– Спр.303; Документы из архивов Польской Народной Республики. – Арк. 228.

²⁵ Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficznostatystycznym // Tom IX. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas I-szy / Zrodla dziejowe. – Т.XX. –Warszawa: Sklad glowny w kiegarni Gebethnera i Wolffa, 1894. – S. 86; Люстрація Любецького та Лосвського староств (1629 р.) // ЦДІАК України.– КМФ.-15.– Оп.1.– Спр.39, Документы из архивов Польской Народной Республики (1629 р.). – Арк. 55-68.

²⁶ Лазаревский А.Л. Очерки, заметки и документи по истории Малороссии. – Т.1. – К., 1892. – С.105; Grabski A., Nadolski A., Nowak T. Zarys dziejow wojskowosci polskiej do roku 1864. – Warszawa: Panstwowe wydawnictwo naukowe, 1965. – Т.1. – S. 492.

²⁷ Василенко Н.П. Правне положення Чернігівщини за польської доби // Чернігів і Північне Лівобережжя. Огляди, розвідки, матеріали

/ Під редакцією М.Грушевського. – К., 1928. – С.291; Крикун М. Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV-XVIII ст. Кордони воєводств у світлі джерел. – К., 1993. – С. 145.

²⁸ Кондратьєв І.В., Кривошея В.В. Нариси історії Чернівецького краю періоду козацтва. – Любеч-К., 1999. – С. 9-12; Мицик Ю. З нових документів про національно-визвольну війну українського народу (1648-1658 рр.) на Сіверщині. Частина 2 // Сіверянський літопис. – 1998. – № 6. – С.17; Коваленко О. Мартин Небаба: легенда з легенди // Сіверянський літопис. – 1998. – № 6. – С.3-11.

²⁹ Мицик Ю. З документів польських архівів до історії Сіверщини XVII – XVIII ст. // Сіверянський літопис. – 2003. – №5-6. – С.12.

³⁰ В'ялов П.І., Кривошея В.В. Шляхетсько-козацькі роди та їх доля. – К., 1999. – С.8-11; Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К., 1997. – С.205.

³¹ Крикун М. Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV-XVIII ст. Кордони воєводств у світлі джерел. – К., 1993. – С.145.

Валянцін Голубеў (Мінск)

АБШЧЫНА Ў САЦЫЯЛЬНЫМ І ГАСПАДАРЧЫМ ЖЫЦЦІ НАСЕЛЬНІЦТВА СТРЭШЫНСКАЙ ВОЛАСЦІ РЭЧЫЦКАГА ПАВЕТА (ПАВОДЛЕ ІНВЕНТАРНЫХ АПІСАННЯЎ XVI – XVIII ст.).

У аснову дадзенага артыкула пакладзены матэрыялы па гісторыі Стрэшыншчыны, якія знаходзяцца ў фондзе Віленскага каталіцкага біскупства і захоўваюцца ў Рукапісным адзеле бібліятэкі Акадэміі навук Літвы. Найбольш інфармацыйна насычанымі сярод гэтых дакументаў з'яўляюцца інвентарныя апісанні ўладання Стрэшын за розныя гады XVI-XVIII ст., у якіх утрымліваецца многа самых разнастайных звестак. Улічваючы гэта, мы пастараемся прывесці ў гэтым артыкуле найбольш цікавыя факты з гісторыі Стрэшына і воласці, звязкова звяртаючы ўвагу на вывучэнне існавання і дзейнасці тут сялянскай абшчыны (грамады).

Згодна археалагічных даследаванняў, Стрэшын узнік прыблізна ў XII ст. як феадальны замак. Першае пісьмовае ўпамінанне Стрэшына адносіцца да 1387-1406 гг., калі ён